

„СЯОКАН“ – СЪЗДАВАНЕТО В КНР НА ОБЩЕСТВО С МАСОВ СРЕДЕН СТАНДАРТ НА ЖИВОТ

Нако Стефанов

Софийски университет, България

“XIǎOKĀNGSHÈNHUÌ” – THE ESTABLISHMENT OF A “MODERATELY PROSPEROUS SOCIETY” IN THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA (PRC)

Nako Stefanov

Sofia University, Bulgaria

Abstract: At the beginning of the reform in the PRC, which is associated with the Third Plenum of the Central Committee of the Chinese Communist Party (CCP) after the 9th Congress held in late 1978, began a new form of socialist development. In China it was called “Socialism with Chinese Characteristics”.

Even then, the term “xiaokan” or more precisely “xiaokan shihui” (小康社会) actively entered party-state documents, as well as the public sphere in the PRC. The term “xiaokan” means “Moderately Prosperous Society”. The achievement of such a society became an important goal, the progress on which will be reported in 2021.

Keywords: xiaokang shihui; Moderately Prosperous Society; Socialism with Chinese characteristics; important goal; new form of socialist development

Въведение

В съвременен Китай преди четиридесет години, в условията на структурна криза на първоначалния модел на социализма, който днес най-малко в Източна Европа сред левите изследователи получи наименованието „държавен социализъм“, започнаха дълбоки реформи. Последните, за разлика от тези, породени от „перестройката“ на Горбачов, имаха за цел не „преход към пазарна икономика и демокрация“, зад което словосъчетание се криеше тривиална реставрация на капитализма, а точно обратното. Тяхната цел бе трудно и сложно търсене на нови форми на социалистическо развитие.

В резултат на тези търсения за един изключително кратък исторически срок Китайската народна република (КНР) се превърна в геоикономическа и геополитическа сила от първа величина. Тази ситуация несъмнено пробужда все по-голям интерес към процесите на развитие на тази страна както в глобален план, така и у нас.

В началото на реформения процес в КНР, чието начало се свързва с III пленум на ЦК на Китайската комунистическа партия (ККП) след XI конгрес, проведен в края на 1978 год., започва формирането на нова форма на социалистическо развитие. Същата тази форма, в Китай получи наименованието „социализъм с китайска специфика“.

Още тогава в партийно-държавни документи, както и в публичното пространство на КНР активно навлиза понятието „сяокан“ или по-точно „сяокан шъхуй“ (小康社会). Това понятие може по смисъл да бъде преведено в кратък обяснителен маниер като „общество с масов среден стандарт на живот“ или „среднозадоволено общество“.

Какво е съдържанието на това понятие, как следва да се разбира същото? Т.е. по какъв начин то се съчетава със стандартните социологически термини и виждания, множеството от които са ориентирани към теоретичните концепции, родени на Запад и към практиката в бившия СССР и страните на източноевропейския социализъм? Отговорът на тези въпроси е целта на дадения материал, който в един кратък преглед описва усилията, осъществени в КНР за постигане до 2021 год. на „общество с масов среден стандарт на живот“.

Историческите и новите корени на понятието „сяокан“ в общественото развитие на Китай

„Сяокан“ като термин се споменава за първи път в класическата китайска поезия отпреди 3 000 години.¹ Именно чрез тази поезия той присъства в конфуцианството – едно от основните етико-философски и светогледни учения в страните от Източна Азия. Това учение е родено в Китай. Но също така се е разпространило и укоренило в Корея и Япония

¹ Терминът „сяокан“ е използван в древната книга със стихове „Шъ дзин“ (кит. трад. 詩經, упр. 诗经), т.е. „Книга на песните“. Същата съдържа 305 народни песни и стихове от различни жанрове, създадени през XI–VI век. пр.н.е. Те отразяват разнообразните явления на духовния и социалния живот на Древен Китай. Изборът и редакцията на песните се приписват на Конфуций. Според Лун Юй (кит. трад. 論語, упр. 论语), т.е. „Беседи и разсъждения“ – главна книга на конфуцианството, създадена от учениците на Конфуций, същият отправя призив да се изучава „Шъ дзин“ като източник на знания за природата и обществото.

през хилядолетията на тяхното съществуване, заедно с будизма, както и с автохтонните религии, като шаманизма в Поднебесната.

В най-ново време „сяокан“ се използва първоначално от Дън Сяопин, когато той говори за целта на „Четириите модернизации“.²

През октомври 1987 г. се провежда XIII конгрес на ККП. На този конгрес за първи път се представя една повече или по-малко завършена концепция за развитието на Китай в рамките на реформите. Тази концепция дава една по-конкретна картина на понятието „сяокан шъхуей“. На този конгрес се правят няколко важни извода:

- Китайското общество вече е социалистическо общество и в бъдеще не може да се разграничава от социализма;
- КНР се намира едва в началния етап на социализма, което се определя от спецификата на страната – недостатъчно развитие на производителните сили в резултат на общата историческа изостаналост на Китай (Су Въньминя 1987; «XIII съезд КПК и реформа в Китае»/Под редакция Су Въньминя; перевод с кит. сотрудники Бюро переводов при ЦК КПК. – Пекин, «Пекинский еженедельник», 1987).

Като изхожда от тезата за началния етап на социализма, на който се намира КНР, конгресът определя генералната линия на развитие:

- Концентрация на силите за осъществяване на модернизацията. На този етап начинът да се избяга от бедността и изостаналостта е акцентирание върху развитие на производителните сили. Критерий в работата трябва да стане дали дадена дейност способства, или не за развитието на производителните сили;
- Провеждане на цялостна комплексна реформа. Това се налага особено в момента, когато намиращата се за дълъг период в застой система сериозно пречи на развитието на производителните сили;
- По-нататъшно отваряне към света – в съвременния свят нито една страна не може да се развива изолирано. С особена сила това се отнася за Китай – изостанала в миналото държава, която строи социализъм. Международното сътрудничество и усвояване на най-новите постижения на световната наука са единствения начин за скъсяване на дистанцията с развитите страни;

² Под термина „Четириите модернизации“ – 四个现代化 – „съ гъ сиендайхуа“ лидерите на Китайската комунистическа партия (ККП) разбират обновяване на: (1) промишленността; (2) селското стопанство; (3) отбраната; (4) науката и техниката. Крайната цел на модернизацията е превръщане на КНР в съвременна държава с масов среден стандарт на живот. Самият термин „Четириите модернизации“ се използва за първи път от Джоу Енлай през 1963 г. и се въвежда отново от Дън Сяопин през 1978 г.

• Динамично развитие на стоково стопанство, в основата на което стои обществената собственост. Изисква се пълно развитие на стоковото стопанство, модернизация на предприятията, създаване на разнообразие от икономически субекти при основополагащата роля на обществената собственост; разнообразни методи на разпределение, в основата на които стои разпределението според труда. Трябва да се поощрява забогатяването най-напред на една част от населението, постигнало го с честен труд и упоритост.

Трябва да се каже, че в определянето на стратегията на развитие в този начален етап се поставят като главни цели развитие на традиционната промишлена революция и догонване на постиженията на световната технологична революция. Посочва се, че този процес ще бъде дълъг и труден. Пътят, по който следва да върви Китай след историческия III пленум на XI конгрес, се набелязва да се състои от 3 стъпки:

Първа стъпка: Удвояване на БВП в сравнение с 1980 год. и разрешаване на проблема с осигуряване на храна и дрехи за народа (温饱问题 – „уънбао уънти“). Отбелязва се, че този проблем е решен;

Втора стъпка: До края на XX век БВП да се удвои още веднъж, жизненото ниво на хората да достигне нивото на среднозадоволено общество (小康社会 – „сяокан шъхуей“);

Трета стъпка: До средата на XXI век средният БВП на глава от населението да достигне нивото на средноразвитите държави, жизненото ниво да се приближи към това на състоятелно (средно богато) общество – 中等发达社会 – „джундън фада шъхуей“ (Там).

Идейната дискусия относно пътищата на развитие и по-нататъшната конкретизация на „сяокан“ като идейна концепция, цел и модел на развитие

Междувременно, в рамките на реформения процес в условията на формиране на атмосфера на идеен плурализъм се възсъздава идейният комплекс на „либерализма“. Той привлича вниманието в този исторически момент – 80-те години на XX век, на части от различни социални слоеве от китайското общество – интелигенция, студенчество и част от административния апарат. Първоначално под това наименование – „либерализъм“ – в КНР се формира съвкупност от класически либерални идеи както в техните социални, така и в техните икономически аспекти – свобода и автономност на личността от обществото, т. е. индивидуализъм, право на свободна икономическа и политическа дейности, които не следва да са ограничавани от традиционен морал и обществени норми.

Но постепенно в тази съвкупност навлиза комплекс от неолиберални възгледи, такива като минимизиране на ролята на държавата в регулиране и определяне на общественно-икономическите процеси, т. е. свеждането ѝ до „нощен пазач“, пазарът и частната собственост като основен механизъм на прогреса и т. н. В тази връзка е и концепцията за въвеждането на пазарните отношения във всички аспекти на обществени отношения, за да може да се гарантира позитивна динамика, т. е. създаване на т. нар. „пазарно общество“ по Хаек и т. н.

Постепенно към този идеен кръг се добавят редица моменти, свързани с идеализация на западния тип общество, включително преклонение и възхищение от неговото функциониране, възможности и ценности. Западът, като цялостна съвкупност на двата си основни полюса – северноамериканския и западноевропейския, започва да се разглежда като пример за подражание.

Както подчертават някои китайски изследователи, съществуват определени условия за масовото позитивно и безкритично възприемане не просто на либерализма и неолиберализма като идеология, но и на „Запада“ като непротиворечив и безкомпромисен източник на ценности. Това е специфичната социално-психологическа обстановка, създадена в Китай след „Големия скок“, а най-вече след „Културната революция“, доколкото спомените за последната са „най-свежи“. Но също така и сравнението със съседите – Япония, РКорея и Тайван.

Именно тази обстановка на определено нетърпение, но и разочарование от постигнатото дотогава по пътя на социалистическото развитие тласка към възприемане на т. нар. „европоцентризъм“ или „западноцентризъм“. В това понятие се включва, освен всичко друго, също така безкритичното копиране и заимствуване на норми на мислене и възприемане, формати на поведение и действия, създадени в различни времена, социално-икономически, политически и прочее обстоятелства. Но най-вече модели на развитие, ползващи абсолютно различни ресурсни източници и фактори за своята динамика през вековете, включително тези в ново и най-ново време – колониализъм, неоколониализъм и глобализъм. На практика в идейната борба с неолиберализма започва кристализирането и „проясняване“ на понятието „сяокан“ като цел на реформите, но и като нова концепция за социализма в китайски условия, и като практическа платформа на функциониране на китайското общество в края на ХХ и по-нататък в първите десетилетия на ХХІ век.

Важен момент, който допринася за дистанцирането от либерализма на широки интелегентски и чиновнически кръгове в КНР, стават „събитията на площад Тянанмън“ през 1989 година. В Китай тези събития са

наричани „Събитията от 4 юни“ (六四事件), докато в документите на Китайската комунистическа партия се използва терминът „Политическите вълнения от пролетта и лятото на 1989 година“ (1989 年春夏之交的政治风波). Става дума за граждански протести, поддържани от част от студентството, интелигенцията и работничеството, придържащи се основно към либерални възгледи и издигащи лозунгите за либерализация от буржоазен тип на политическата система в КНР.

По този повод ще подчертаем, че в рамките на процеса на реформи са неизбежни неизвестността от това дали новите практики ще работят успешно, оттук и грешките, неверните ходове, а като резултат силните обществени напрежения и даже конфликти, като този на площад Тянанмън.

В решаването на този конфликт е характерно това, че в ръководството на ККП и страната възобладава течението, начело с Дън Сяопин. Същото избира да действа от традиционната китайска и универсалната държавническа позиция – „Ред срещу хаос“. Това действие се оказва решаващо за стабилизиране на обществото и продължаване страната да се движи по пътя на реформите и позитивната социално-икономическа динамика.

В крайна сметка на основата на успешната практика на реформите и горещите дискусии, свързани с тази практика, се формира ново виждане за социализма в КНР. Важна роля и своеобразен етап за установяване на това ново виждане става XVI конгрес на ККП, проведен се на 8 – 15 ноември 2002 г. В рамките на този конгрес се извършва предаване на властта от третото на „четвъртото поколение ръководители“, а длъжността Генерален секретар на ЦК на ККП минава от Дзян Дзъмин³ към Ху Дзинтао.

На конгреса Дзян Дзъмин излиза с реч „Всеобхватно строителство на „среднозадоволено общество“ (сяокан – 小康) и създаване на нова обстановка за социализма с китайска специфика“. Фактически се утвърждава концепцията за т. нар. „Тройно представителство“ като ключов фактор за постигане на „сяокан“, а именно:

³ Дзян Дзъмин (кит. trad. 江泽民, опростен. 江泽民) – роден на 17 август 1926 г. в Янджоу, провинция Дзянсу) – Генерален секретар на ЦК ККП от 1989 г. до 2002 г., председател на Военния съвет на ЦК ККП от 1989 г. до 2004 г., председател на Централния военен съвет на КНР от 1990 г. до 2005 г., председател на КНР от 1993 г. до 2003 г. Дзян Дзъмин застава начело на ККП по предложение на тогавашния фактически лидер Дън Сяопин през 1989 г. след протестите на площад Тянанмън в Пекин. До момента на назначаването си на най-висшия партиен пост Дзян Дзъмин възглавява партийната организация в Шанхай, където протестите, подобни на тези в Пекин през юни 1989 г. успява да утихомири без използване на сила. Дзян Дзъмин успява бързо да постави под контрол партията, правителството и армията. През 1993 г. става Председател на КНР. В политически план той продължава курса на реформи, започнат от Дън Сяопин. Застава начело на страната в момент, когато КНР току-що започва своята изключителна динамика. Под негово ръководство КНР излиза на седмо място в света по размер на БВП.

- 1) „модерните производителни сили“ – новите предприемачески слоеве;
- 2) „прогресивната китайска култура“ – интелигенцията;
- 3) „мнозинството от хората“ – партийните маси.

Постепенно в рамките на идейната дискусия между „либерализма“ и създадения междувременно негов основен опонент – „ляво-патриотичния комплекс“, към който се придържат значителен дял от членовете на ККП, от армията, част от интелигенцията, но и немалка част от китайското общество, се оформят и техните позиции спрямо близкото минало – периода 1949 – 1978 г. „Ляво-патриотичният комплекс“ има безспорно позитивно, макар и не безкритично отношение към „ерата на Мао“, т.е. към формата на функциониране на Китай в рамките на т. нар. „общество на държавния социализъм“. В това си отношение той определено влиза в ясно противоречие с „либерализма“.

Друг сериозен конфликт между двете идейни течения е в отношението към самия Китай. „Левият патриотизъм“ не може да не съдържа в себе си охранителни тенденции. Това е едно сериозно различие между него и „китайския либерализъм“. Последният определено се „чуждее“ от китайската история и традиции. Ориентиран е към Запада като източник на ценности. Отгук и коренно противоположното отношение между „левия патриотизъм“ и „либерализма“ към „глобализацията“, доколкото последната се провежда в рамките на „глобализма по американски“.

Следва да се отбележи присъствието в тази област на един важен фактор, който служи като урок и предупреждение за китайското общество. Става дума за негативния опит на страните от бившия СССР и предишните страни на европейския социализъм от Източна Европа. Горните, тръгвайки по пътя на подражанието на Запада и „отваряйки“ се към „глобализацията“, в един исторически момент се оказват в задния двор на световното развитие и най-вече се изправят пред изключително критични социо-демографски проблеми.

В Китай с внимание наблюдават ставащото в тези страни и този поглед определено присъства като силен момент в общото възприемане на процесите в света. Следва също да се укаже на това, че придържащите се към „левия патриотизъм“ още от 90-те години на XX век твърдят, че глобализацията във формата „американски глобализъм“ е неизгодна за развиващите се страни. Те призовават Китай да бъде бителен по този въпрос и внимателно да претегля всички „за“ и „против“.

С критичния си подход към глобализацията „ляво-патриотичният комплекс“ е в известен контраст с официалната позиция на Китай, която тогава през 90-те години е много положителна към глобализацията. Но

„Азиатската криза“ от 1997 г. допринася за сближаване на официалната позиция с тази на „ляво-патриотичния комплекс“.

Особено остър е идейният сблъсък между „китайския ляво-патриотичен комплекс“ и „китайския либерализъм“ в областта на икономиката. В тази област „китайският либерализъм“ „разголва“ своята същност като неолиберална матрица, която свежда икономическото развитие до свобода на пазарните сили и пълно отрицание на държавата. „Ляво-патриотичният комплекс“ търси синтез между пазарно функциониране и държавно регулиране, и стимулиране, като лявото му измерение се проявява в призива за укрепване на общонародните и неексплоататорските форми на собственост като важен компонент на пазарното функциониране, а не само на държавата като инструмент на регулирането и стимулирането на стопанската динамика.

Сериозен е сблъсъкът и в сферата на вижданията за политическата система. „Ляво-патриотичният комплекс“ се придържа към виждането, че трябва да се търсят механизми за пряко представяне на интересите и волята на широките маси, които да са извън инструментите на т. нар. „представителна демокрация“. Последната често пъти именно заради това, че предоставя вземането на решенията на тесен слой политически елит, „откъсва“ властта от народа и в този смисъл не се явява истинско народовластие.

„Либерализмът“ предлага политическа система на антагонистична конкуренция на различни по целите си политически партии, при което не е изключена вероятността тесният партиен интерес да вземе връх над общосоциалния и общодържавен такъв. „Ляво-патриотичният комплекс“ се придържа към необходимостта от съборност. Т. е. става дума за наличието на значима политическа сила, която съдържа в себе си различните интереси и тенденции в обществото. Тя търси съгласие между тях. И тъй като това става вътре в политическата сила, вероятността да се стигне до вредна за общественото развитие враждебност, е по-ниска. Именно през призмата на това разбиране следва да се вижда концепцията за „тройното представителство“.

Не по-малък е конфликтът между тези две основни идейни течения в Китай в рамките на целия следреформен период в областта на културата. Особеното тук е, че „китайският ляво-патриотичен комплекс“ не се обявява срещу културата на Запада. Той е против провежданата от Запада културна инвазия. В подобно разбиране може да се види гордостта на общество с 4-хилядолетна цивилизационна традиция.

„Сяокан“ – моделът на общество с масов среден стандарт на живот като конкретна платформа на развитие на КНР

Във времето от 15 до 21.X.2007 г. в Пекин се провежда XVII конгрес на ККП. На конгреса отново за Генерален секретар е преизбран Ху Дзинтао. Направен е отчет за изминалата петилетка. По сравнение с подобен отчет, изнесен от Дзян Дзъмин на предишния XVI конгрес, ясно проличават нови акценти, свързани с настояването за нужда от балансирано и устойчиво развитие на страната. Сериозно внимание се отделя на социалната сфера. В теоретичните основи на партията е включено положение за „строителство на хармонично общество“, внесени са изменения в Устава на ККП, където е добавено положението за „научната концепция за развитие“.

Концепцията за „научното развитие“ става един от водещите социално-икономически принципи на политиката на ККП в периода, когато начело на партията е Ху Дзинтао. Тя включва такива теоретически положения като „научен социализъм“, „устойчивото развитие“, „социално благосъстояние“, „хуманистично общество“, нарастваща демокрация и създаването на „хармонично социалистическо общество“.

В официално заявление на ККП се подчертава, че „концепцията за научното развитие“ интегрира „марксизма с действителността на съвременен Китай и с основните особености на нашето време, като напълно изразява марксисткия светоглед и неговата методология на развитие“. Идеологията на концепцията за развитие изхожда от възможността държавата да осъществи устойчиво развитие чрез проверени методологии на управление.

Научният подход създава условия да се минимизират конфликтите между социалните групи с различни интереси в обществото в името на поддържането на стабилност на национално равнище с цел ускоряване на икономическия и културен прогрес.

По мнението на различни изследователи концепцията по своята същност е опит да се запълни идеологическата празнина в обстановката, когато пазарните реформи увеличават социалните различия в обществото и създават платформа за социални конфликти и социално напрежение. Редица анализатори твърдят, че по това време в КНР възникват настроения, които смятат, че се обръща твърде много внимание на новите богаташи за сметка на селската беднота. Освен това в някои кръгове възникват опасения, че китайското общество е станало твърде потребителско, поставяйки материалното потребителство и парите над всички останали социални нужди.

На практика може да се каже, че първото десетилетие на ХХІ век става време, когато „сяокан“ вече не е толкова концепция и цел, а става платформа на развитие. Като такава, „сяокан“ не предполага героична саможертва, каквито лозунги и изсквания съществуват в по-ранни периоди в епохата на Мао. Но „сяокан“ не поставя материалното и духовното в опозиция едно към друго. Обратното изисква социално благосъстояние, което да е в хармония с необходимостта от духовно-културното развитие на обществото.

През периода на т. нар. „Глобална криза“ – 2008 – 2010 г., явяваща се сложно и противоречиво явление, възникнало в центъра на международната капиталистическа система на разделение на труда, социално-икономическото развитие на Китай, който е дълбоко интегриран в същата тази система, несъмнено попада под силното негативно въздействие на същата. Но въпреки получените удари КНР успява с относително благоприятни резултати да се справи с възникналите проблеми. В рамките на „Глобалната криза“, както и непосредствено след нея, се запазват някои основни характеристики на китайския модел на развитие – т. е. на модела на „сяокан“, а именно пазарно-планов синтез и многообразие на формите на собственост при водещо начало на общонародните и неексплоататорски стопански субекти.

Като цяло китайският социално-икономически модел на развитие на общество с масов среден стандарт на живот, роден от реформите, започнати в края на 70-те години на ХХ век, доказва своите предимства пред доминиращия света неолиберален модел от гледна точка на стопанската динамика и създаването на материално богатство. Но този модел е интересен и с това, че той търси баланс и хармония между духовната и материалната динамика, от една страна. От друга страна, въпреки че и при него се наблюдава нарастване на социалните различия, все пак той се стреми да се избегне онази пропаст между „имащи“ и „нямащи“, каквато силно се проявява по време на „Глобалната криза“ в неолибералния модел. Именно в условията на кризата неолибералните правителства провеждат политика на „Austerity“, т. е. такава на съкращаване на социалните разходи, като начин за преодоляване на кризата, с което се нанася силен удар именно върху „нямащите“.

През периода 8 – 15 ноември 2012 г. в КНР се провежда XVIII конгрес на ККП. На този конгрес Ху Дзинтао отбелязва, че е необходимо да се осъществи грандиозната задача за пълното строителство на „сяокан“ към 2020 год. (Ху Цзиньтао, 2012; Ху Цзиньтао Полный текст доклада на 18-м съезде КПК, 19.11.2012 в <http://russian.people.com.cn/31521/8023881.html>).

Един основен момент на конгреса е смяната на досегашното ръководство на партията и държавата. По-късно, на заседание на Общокитайското събрание на народните представители (ОСНП) на Китай на 14 март 2013 г. Си Дзинпин е избран за Председател на КНР. Своето управление той започва с призив за борба с корупцията, за открито (прозрачно) управление, за скромност в бита и живота на управляващите, за продължаване на пазарните реформи. И което е особено важно, издига една нова идея, концептуализирана под наименованието „Китайската мечта“ (中国梦 – Джунгуо мън), разбираана като постигане на устойчиво развитие на КНР. След този конгрес наред с т. нар. „Антикорупционна революция“ започва безпрецедентна кампания за борба с бедността. Основната цел е до 2020 г. да бъдат изведени от бедност 80 милиона души. Всички нуждаещи се да бъдат облечени, обути и добре нахранени, да се гарантира задължително образование, основно здравно осигуряване и жилище. Генералният секретар на ККП обещава, че пълното постигане на „сяокан“, т. е. на масов среден стандарт на живот, няма да пропусне никого в Китай. Да не бъде заобиколен никой – това е огромна отговорност и сериозно обещание, за изпълнението на което са хвърлени всички сили на ККП и обществото.

За тази цел от 2015 г. в цялата страна са създадени 242 хиляди работни екипа за оказване на помощ на бедните, повече от 3 милиона обществени служители са изпратени в бедни села, където те, заедно с местните жители, се борят за преодоляване на бедността.

В доклада си на провеля се на 18 – 24 октомври 2017 год. XIX конгрес на ККП отново избраният за Генерален секретар Си Дзинпин заявява, че „периодът от сега до 2020 г. е период на спечелване на решителна победа в пълното изграждане на среднозадоволено общество (сяокан). В съответствие с изискванията за цялостно изграждане на среднозадоволено общество, предложени от XVI, XVII и XVIII конгреси на партията, в тясна връзка с промяната на основното противоречие на китайското общество, на базата на единно планиране, стимулиране на икономическото, политическото, културното, социалното и екоцивилизационното строителство и прилагане на стратегията за възход на страната чрез наука и образование, стратегията за увеличаване на държавната мощ чрез кадрите, стратегията за стимулиране на развитието чрез иновации, стратегията за развитие на селските райони, стратегията за координирано развитие на регионите, стратегията за устойчиво развитие и стратегията на гражданско-военната интеграция. И всичко това е нужно, за да може работата по цялостното изграждане на среднозадоволено общество да бъде призната от хората и да издържи теста на историята.“ (Си Цзиньпин, 2017; Си Цзиньпин

Полный текст доклада, с которым выступил Си Цзиньпин на 19-м съезде КПК, 11.03.2017. <http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726299.html>).

На 28 май 2020 год. в Пекин приключи третата сесия на 13-о Общокитайско събрание на народните представители (ОСНП). Тази сесия се проведе в изключително турбулентни и сложни условия – продължаващото изостряне на американско-китайските отношения, на вирусно-икономическата криза, на влошаваща се глобална обстановка по всички континенти.

Тези обстоятелства определят уникалността на икономическата политика на правителството на КНР до края на годината. Докладът на министър-председателя на Държавния съвет, т.е. на правителството на КНР, Ли Къцян за първи път през последните десетилетия не съдържа конкретни цели за икономически растеж през 2020 година.

На сесията председателят на КНР и Генерален секретар на ККП Си Цзинпин излага тезиси, характеризиращи не само оперативните мерки за възвращане на икономиката, но и дългосрочната икономическа политика на Китайската народна република. Ключов момент в тези тезиси е твърдението, че в никакъв случай не трябва да се следва пътя на свободната пазарна икономика. Но и не трябва Китай да се връща към стария път на централно-планираната икономика. Казано с други думи, нужно е държавно регулиране на пазара, комбинация от икономически и административни лостове в различни пропорции в зависимост от конкретния момент. Именно това остава в основата на китайския модел на пазарен социализъм и на платформата „сяокан“. Съгласно опита на КНР подобна комбинация осигурява най-добрата интеграция на пазара и държавата в процеса на разпределяне на ресурсите.

В доклада на премиера Ли Къцян се потвърждава, че въпреки забавянето на растежа на икономиката поради COVID-19 всички социални програми ще бъдат осъществени. По този начин планираната цел през 2020 г. да се постигне създаването на „сяокан“ ще бъде изпълнена. Предвижда се увеличаване на базовата пенсия за пенсионерите и минималната основна пенсия за старост за селските и безработните градски жители. Плащанията на пенсионните фондове са предназначени за близо 300 милиона души. Планира се цялото бедно селско население, живеещо под прага на бедност, да бъде напълно изведено от категорията „бедни“. За да се поддържа продоволствената сигурност, се планира увеличаване на площта на висококачествени земеделски земи с 5,33 милиона хектара.

Всичко това свидетелства, че през юли 2021 год., когато ще се отбелязва 100-годишнината от създаването на ККП, ще бъде обявено постигането на целта – построяването на „сяокан“.

Вместо заключение

В обобщение на казаното дотук ще подчертаем следните няколко основополагащи извода:

- „Сяокан“ представлява концепция, цел и модел, който се стреми към създаване на общество на масов среден стандарт на живот. Това общество не е лишено от наличието на определени имуществени и социални различия, но избягва екстремни прояви на горните различия, характерни за всички варианти на неолибералните модели на социално-икономическо функциониране. Т. е. екстремните социални, имуществени, образователни и прочее неравноправия са характерни както за високоразвитите капиталистически страни, така и за тези от полупериферията, но най-вече за периферияния неолиберален капитализъм;

- Важен момент при „сяокан“ е търсенето на хармония и баланс между материално благосъстояние и културно-духовно развитие на членовете на обществото, т. е. старание да се избегне болестта на свръхпотребителството, характерен за капитализма, особено за неговия неолиберален вариант;

- „Сяокан“ представлява стремеж на ККП да представи целите, перспективите и етапите на развитие на „социализма с китайска специфика“ през призмата на традиционната китайска философия и през светогледа на цивилизацията, имаща зад гърба си повече от 4 хиляди години;

- В редица класически китайски съчинения обществото „сяокан“ се разглежда като стъпка към друго мечтано стъпало в общественото развитие – т. нар. „Велико единство“⁴, под което следва да се разбира „кому-

⁴ „Датун“ – 大同 – „Датон“ (大团) – буквално означава „Велико единство“. Представлява многолика китайска традиционна концепция, тълкувана от различните китайски мислители по различен начин. За първи път се появява в класическата конфуцианска книга „Ли дзи“ (кит. трад. 禮記, упр. 礼记, известна като „Книга на ритуалите“, представлява един от основните канони на конфуцианството, включена е в т. нар. Петокнижие на конфуцианството). По своята същност представлява идея за социална хармония, основаваща се на приоритета на общото над частното. Китайските комунисти активно използват, особено в първите десетилетия на своето функциониране като партия, идеята за „датуан“ като начин за изобразяване на социалистическото и комунистическото общество. В споменатата вече книга „Ли дзи“, „датон“ се описва по следния начин: „Когато вървим по великия път Поднебесната принадлежи на всички, (за управление) избират мъдрите и способните, (хората) се учат на вяръност, усъвършенствуват се в своето дружелюбие. Затова за човека родни са не само неговите роднини, а деца са не само неговите деца. Старците получават уважение, зрелите използват своите сили, а младите получават възпитание. Всички нещастни, вдовици, сираци, самотни и болни получават грижи. Мъжете имат своето, а жените убежище. Не може да се оставя доброто на земята, но и не трябва то да се трупа само за себе си, не трябва да се работи единствено

нистическото общество“. „Сяокан“ не представлява пряк път към „Датун“. След „сяокан“ следваща стъпка/етап е цялостната реализация на социалистическа модернизация (全面实现社会主义现代化) и постигане на състоятелно (средно богато/умерено развито) общество (中等发达社会 – джундън фада шъхуей). Последното в КНР се планира да се осъществи към средата на ХХІ век, т. е. към 2049 год., когато се отбележат 100 години от създаването на КНР.

Библиография

Крофтс, Бьюкенен 2013: Крофтс А., П. Бьюкенен. История Дальнего Востока. Восточная и Юговосточная Азия. М., Центполиграф, 2013 [**Krofts, B'yukenen 2013:** Krofts A., P. B'yukenen. Istoriya Dal'nego Vostoka. Vostochnaya i Yugovostochnaya Aziya. M., Tsentpoligraf, 2013].

Меликсетова 2007: Меликсетова, А. В. и др. История Китая. Под. ред. Москва, „Оникс“, 2007 [**Meliksetova 2007:** Meliksetova, A.V. i dr. Istoriya Kitaya. Pod. red. Moskva, „Oniks“, 2007].

Попов 1995: Попов Н. Китайското икономическо чудо. АИ Проф. М. Дринов. С., 1995 [**Popov 1995:** Popov N. Kitayskoto ikonomicheskoto chudo. AI Prof. M. Drinov. S., 1995].

Портяков 2002: Портяков, В. Я. Экономические реформы в Китае (1979 – 1999 гг.). М.: Институт Дальнего Востока РАН, 2002. [**Portyakov 2002:** Portyakov. V. Ya Ekonomicheskie reform v Kitae (1979 – 1999 gg.). M.: Institut Dal'nego Vostoka RAN, 2002.]

Ротермунд 2002: Ротермунд, Х. История на Южна и Източна Азия през ХІХ и ХХ век. София, Изд. „Кама“, 2002 г. [**Rotermund 2002:** Rotermund, H. Istoriya na Yuzhna i Iztochna Aziya prez XIX i XX vek. Sofiya, Izd. „Kama“, 2002 g.].

Си Цзиньпин, 2017: Си Цзиньпин Полный текст доклада, с которым выступил Си Цзиньпин на 19-м съезде КПК [**Xi Jinping 2017:** Xi Jinping Polny tekst doklada, s kotorym vstupil Xi Jinping na 19-m saezde KPK], 11.03.2017. <http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726299.htm>

Стефанов 2011: Стефанов, Н. Р. Иновационно развитие на Япония, Република Корея и Китай. С., Изд. „Изток-Запад“, 2011 г. [**Stefanov 2011:** Stefanov, N.R. Inovatsionno razvitie na Yaponiya, Republika Koreya i Kitay. S., Izd. „Iztok-Zapad“, 2011 g.].

за собствена полза. Поради това не възникват (зли) помисли, няма кражби и грабежи, метежи и бунтове. Хората, излизайки от къщи, не затварят вратата си. Това се нарича Великото единство.“

Стефанов, Колева 2015: Стефанов Н., А.Колева. Китай – социално-икономическо развитие от древността до наши дни. С., Изд. „Изток-Запад“, 2015 г. [**Stefanov, Koleva 2015:** Stefanov, N., A. Koleva. Kitay – sotsialno-ikonoomicheskoo razvitiie ot drevnostta do nashi dni. S., Izd. “Iztok-Zapad”, 2015 g.].

Су Вэньминя 1987: «XIII съезд КПК и реформа в Китае»/Под редакцие Су Вэньминя; перевод с кит. сотрудники Бюро переводов при ЦК КПК. – Пекин, «Пекинский еженедельник», 1987 [**Su Ven'minya 1987:** «XIII s“yezde KPK i reforma v Kitaye»/Pod redaktsiye Su Ven'minya; perevod s kit. sotrudniki Byuro perevodov pri TSK KPK.-Pekin, «Pekinskiy yezhenedel'nik», 1987].

Ху Цзиньтао, 2012: Ху Цзиньтао Полный текст доклада на 18-м съезде КПК [**Hu Jintao, 2012:** Hu Jintao Polnyy tekst doklada na 18-m s“yezde KPK], 19.11.2012, <<http://russian.people.com.cn/31521/8023881.html>>

Kissinger 2011: Kissinger Henry, On China, Penguin Press, 2011.

Perry, Wong 1985: Perry Elisabeth J., Wong Christine. Political Economy of Reform in Post-Mao China. Harvard University Press. 1985.